

WIJ EN ONS VERLEDEN

Nieuwe Editie

5

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind)redacteurs, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

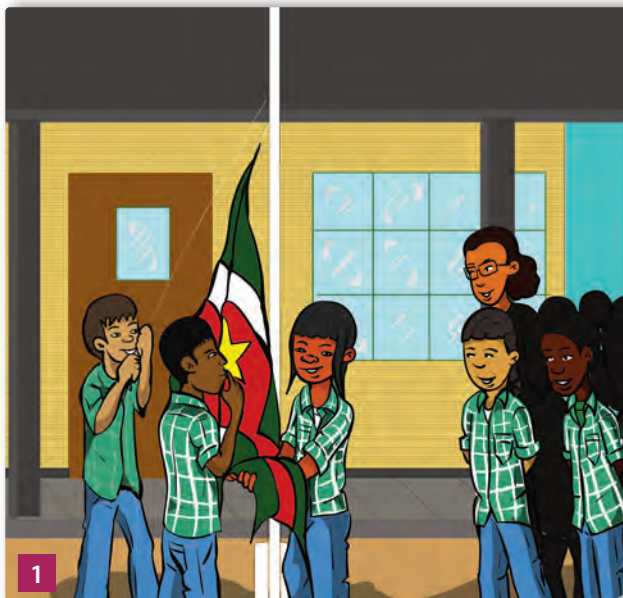

Les 1.	Ons volkslied	4
Les 2.	Aan alle leerlingen	6
Les 3.	Susan vindt iets	7
Les 4.	Toch gered	10
Les 5.	Ja-Ja Dandé, een moedige vrouw	13
Les 6.	Varen naar de vrijheid	16
Les 7.	Een gewone jongen wordt een uitvinder	19
Les 8.	Een mevrouw met een gouden hart	22
Les 9.	Mata Gauri	25
Les 10.	Een verdrongen stad, een nieuwe stad	28
Les 11.	Met de kotter naar Paramaribo	31
Les 12.	Pak Saleh laat de poppen bewegen	35
Les 13.	Was het vroeger saai?	38
Les 14.	Naar het museum	41
	Bronvermelding gebruikte illustraties	44

ONS VOLKSLIED

1. God zij met ons Suriname
Hij verheff' ons heerlijk land
Hoe wij hier ook samen kwamen
aan zijn grond zijn wij verpand
Werkend houden w'in gedachten
Recht en waarheid maken vrij
Al wat goed is te betrachten
Dat geeft aan ons land waardij.

2. Opo kondreman un opo
Sranan gron e kari un
Wans ope tata komopo
Wi mu seti kondre bun
Strey de'f strey
wi no sa frede
Gado de wi fesiman
Eri libi te na dede
Wi sa feti gi Sranan

De vlaggenparade

Onze vlag

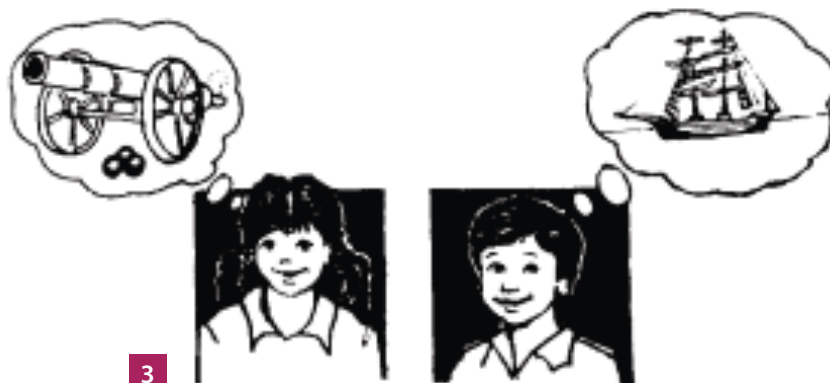
Onze vlag

Op elk schoolerf zie je die elke dag
wapperen in de wind. Elk één
ja, elk kind is het wel goed gezind
de Surinaamse vlag.

Wat gaat er in je om, jongen of meisje?
Wanneer de vlag in het topje stijgt?
Leer je land zo jong al dienen
Met eer, respect, en zingt het volkslied altijd.

Het is ons nationaal symbool,
dat weet elk één heel goed.
Daarom geven wij onze vlag de hoogste eer,
bij de vlaggenparade op school.

AAN ALLE LEERLINGEN

Waar denk je aan?

Ge-schie-de-nis?

Een moeilijk woord hè? En toch zal je het nog vaak horen.

Het woord heeft te maken met vroeger.

Het kan 8 of 20 of 200 jaar geleden zijn. Het is allemaal al gebeurd.

In dit boekje zul je verhalen lezen en leren over mensen van vroeger.

Je zult lezen en leren wat de mensen hebben meegemaakt en hoe ze sommige dingen deden. Tijdens de les maak je eigenlijk een reis naar vroeger.

Weet je wat zo leuk is? Je kunt in deze tijd nog veel dingen van vroeger zien.

Bijvoorbeeld de oude huizen, de oude tafels en oude stoelen.

Je zult je dan afvragen: zagen die er vroeger zo uit?

Mooie vraag voor de ge-schie-de-nis-les.

Heb je vragen over vroeger? Stel die dan aan de juf, de meester of aan je ma,

je pa, aan je oma of opa. Ze zullen je zeker meer kunnen vertellen over vroeger.

Werk prettig!

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

deze tijd
nu

ge-schie-de-nis
vroeger

vragen
vertellen

SUSAN VINDT IETS...!

Het is woensdagmorgen. Het is net acht uur geweest. De leerlingen zijn pas in de klas. Het is niet helemaal rustig. Op de gezichten kun je de spanning aflezen. Bijna iedereen kijkt naar buiten. Zal hun juf een teken geven? En zal de andere juf wel komen? Ja hoor, om het hoekje van het schoolkantoor komt de juf aan, die les geeft in tuinarbeid. De klassen-juf geeft een teken. Alle leerlingen lopen naar buiten. Ze gaan naar hun plekje in de schooltuin.

Vandaag zullen ze drie groente-bedden ompitten. De juf doet het voor. Daarna krijgt iedereen een beurt. Johan krijgt een beurt, Josefen krijgt een beurt en Rubia, Sarmin en Susan. Wanneer Susan aan de beurt is, steekt zij de ompitvork in de grond. Zij trapt met een beetje kracht op de vork. Ze schept een beetje aarde op en zet het op een hoopje neer. Daar glimt iets in de bruine aarde. De anderen hebben het ook gezien. Het lijkt op een platte steen. De klassen-juf pakt het op en veegt het zand eraf...Ze bekijkt het goed. "Kinderen," zegt ze, "het is gereedschap van vroeger. Een stenen bijl." Een stenen bijl???

Als de leerlingen weer rustig in de klas zitten, vertelt de juf over de stenen bijl. Vroeger, wel 500 jaar geleden woonden er in ons land alleen maar In-heemsen. Ze hadden toen geen ijzeren potten, pannen en gereedschappen van ijzer. Ze hadden geen houwens. De Inheemsen maakten hun bijlen van steen. Ze slepen stukken steen aan de zijanten plat en maakten die aan één kant scherp. Zo'n bijl moest je in je vuist houden om ermee te kunnen hakken. Aan sommige bijlen maakten ze een stok vast. Dat deden ze met touw uit het bos. De juf vertelt verder: "Deze bijl is heel oud, misschien ouder dan 500 jaar. Het kan best gebeuren dat je er toevallig één vindt wanneer je jouw tuin ompit."

VRAGEN:

1. De leerlingen uit het verhaaltje doen aan tuinarbeid.
 - a. Wat betekent tuinarbeid?
 - b. Wie helpt hen daarbij?
2. Wat gaan de leerlingen deze week doen?
De leerlingen gaan deze week ...
3. Wat vindt Susan in het zand?
Susan vindt ...
4. Hoe oud is de stenen bijl ongeveer?
De stenen bijl is ongeveer ...
5. Wie gebruikten de stenen bijl?
Wat werd er met de stenen bijl gedaan?
De stenen bijl werd gebruikt door...
De bijl werd gebruikt om...
Weet je dit ook?
6. Wat zou je kunnen vinden als je de grond omspit?
Als je de grond omspit dan ...

4

Stenen bijlen

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

vroeger
stenen bijl
Inheemsen

TOCH GERED

Meneer Kosteron was een heel strenge baas. Hij had een heel grote suikerrietplantage. Voor hem werkten wel 200 on-vrije mensen. Deze mensen waren niet vrij. Ze werden gedwongen om te werken en werden daarvoor niet betaald.

We zeggen dat deze mensen in slavernij moesten werken.

De on-vrije mensen moesten suikerriet planten.

Ze moesten uit de stengels het sap persen. Van het sap kookten zij suiker.

In het grote huis waar meneer Kosteron woonde, had hij ook on-vrije mensen om het werk te doen. En hij had ook een huisknecht, Sampie.

Sampie was zijn **futu-boi**.

Wanneer meneer Kosteron zei: "Sampie kom hier", dan kwam Sampie ook.

Zei meneer Kosteron: "Sampie trek mijn schoenen uit", dan trok Sampie de schoenen van meneer Kosteron uit.

Ging meneer Kosteron bij een andere meneer op bezoek dan ging Sampie mee.

Had Sampie een kopje laten vallen, dan liet meneer Kosteron een knecht komen die Sampie een flink pak slaag gaf.

Sampie is de futu-boi van de meester. Hij brengt voor zijn meester een drankje

Op een keer moest meneer Kosteron naar een verre plaats.
Dat ging met een korjaal. Er waren vier sterke roeiers nodig om te roeien.
Toen ze een goed eind geroeid hadden, begon het hard te waaien.
Er kwam een hoge golf. De roeiers konden de korjaal niet naar de kant van de rivier krijgen.

Een golf sloeg de korjaal naar het midden van de rivier.
En er kwam water in de korjaal. Sampie probeerde het water met een kalebas eruit te scheppen, maar het water kwam veel sneller. De korjaal sloeg om.
Meneer Kosteron viel in het water en de sterke stroom nam hem mee.
Sampie was ook in het water gevallen, maar hij kon goed zwemmen.
Hij zag wat er met meneer Kosteron gebeurde en zwom hem achterna.
Met veel moeite kon hij hem nog net vastgrijpen. Hij zwom met hem naar de kant. Sampie, de futu-boi, had meneer Kosteron gered.

6
Sampie heeft zijn meester gered

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

on-vrij
slavernij
futu-boi

roeiers
korjaal
huis-knecht

ka-le-bas
suiker-riet

VRAGEN:

1. Hoeveel on-vrije mensen werkten voor meneer Kosteron?
Voor meneer Kosteron werkten ...
2. Wat moesten de on-vrije mensen allemaal doen?
De on-vrije mensen moesten
3. Meneer Kosteron had ook een huisknecht.
Hoe heette die?
De huisknecht heette ...
4. Wat moest de huisknecht allemaal doen?
De huisknecht moest ...
5. Hoe werd de huisknecht behandeld door meneer Kosteron?
Weet je dit ook?
6. De mensen die voor meneer Kosteron werkten waren on-vrij.
Ze werden gedwongen om te werken en werden daarvoor niet betaald.
Wat vind je daarvan?
Ik vind ...
7. Wat gebeurde er toen meneer Kosteron naar een verre plaats ging?
Op de rivier sloeg ...
Meneer Kosteron ... in het water.
Sampie heeft meneer Kosteron ...

JA-JA DANDÉ, EEN MOEDIGE VROUW

Heel lang geleden woonden diep in onze bossen de Marrons. Ze waren gevlucht van de plantages, waar ze gedwongen werden hard te werken. Ook werden ze slecht behandeld. Daarom vluchtten sommigen weg van de plantages en gingen diep in het bos wonen. Zo ver weg dat de blanke mensen hen niet konden vinden. Er werden soldaten op hun afgestuurd om hen weer gevangen te nemen.

Ayoko was leider van een groep Marrons. Hij woonde al lang in het bos. **Ja-Ja Dandé** was de dochter van Ayoko. Ja-Ja Dandé had veel dingen geleerd van de oudere mensen. Zo werd ze priesteres van haar groep. Zij kon haar mensen lang van tevoren waarschuwen als er gevaar dreigde. Wanneer er soldaten onderweg waren wist zij dat ook. Ja-Ja Dandé leerde aan de mensen van haar groep dat zij niet altijd maar moesten doorgaan met vechten. Vrede was belangrijk.

Ja-Ja Dandé heeft heel hard meegewerkt om de Marrons vrede te laten sluiten met de blanke mensen van de regering. Ja-Ja Dandé heeft na lang en diep denken, tegen de blanke mensen gezegd dat zij in haar dorp mochten komen. Het dorp waar ze toen woonde heet Santea. De blanke mensen mochten ook kerk houden in het dorp. Dat was voor die tijd bijzonder. Want het was nooit eerder gebeurd. Ja-Ja Dandé heeft met kruiden uit het bos veel zieke mensen van haar groep beter gemaakt. Ja-Ja Dandé was een belangrijke vrouw.

Om aan Ja-Ja Dandé te blijven denken, is een ziekenhuis naar haar vernoemd. Het ziekenhuis is in het district Sipaliwini aan de Boven Suriname rivier.

Het Ja-Ja Dandé hospitaal in Djoemoe in het district Sipaliwini

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

Lang geleden
Marron
plantage

leider
priesteres
gevaar

vrede
kruiden

VRAGEN:

1. Wie waren de Marrons?
De Marrons waren ...
2. Ja-Ja Dandé was een dochter van ...
3. Waarom was Ja-Ja Dandé een belangrijke vrouw?
 1. Omdat ze ...
 2. Omdat ze ...Weet je dit ook?
4. Hoe heet het dorp waar Ja-Ja Dandé woonde?
5. Welk gebouw herinnert ons aan Ja-Ja Dandé?
6. Waar staat het gebouw?
7. Haal door wat fout is:
 - a. Een dochter is een jongen/meisje.
 - b. Als je ziek bent, ga je naar de dochter/dokter.

VAREN NAAR DE VRIJHEID

Guyana is een buurland van Suriname. In Suriname waren er in 1833 wel on-vrije mensen, in Guyana niet. De on-vrije mensen, die in slavernij moesten werken worden tot slaaf-gemaakten genoemd.

In ons land hadden veel tot slaaf-gemaakten gehoord, dat je in Guyana niet meer gedwongen werd om te werken. Je was vrij. Daarom wilden de on-vrije mensen uit Suriname naar Guyana vluchten.

Maar dat was heel moeilijk. Toch hebben veel tot slaaf-gemaakten dat gedurfd en het is ze ook gelukt.

Het volgende verhaal gaat over tot slaaf-gemaakten van Coronie die met een zeilschip gevlucht zijn.

Op 5 mei 1833 kreeg de tot slaaf-gemaakte Philip een opdracht van zijn baas. Hij moest vaten met suiker en balen katoen in een zeilschip laden.

Hij moest de lading eerst naar een klein bootje brengen. Met het bootje brachten ze de spullen naar het schip. Het schip lag in open zee.

Het schip heette Clyde. De kapitein van de Clyde heette Sander.

Philip hoefde al dat werk niet alleen te doen. Er waren andere tot slaaf-gemaakten om hem te helpen. Die moesten de vracht sjouwen en met het kleine bootje naar het zeilschip roeien.

Het was al avond en pikdonker toen ze eindelijk de zee en het zeilschip hadden bereikt. Philip en zijn helpers hadden een plan gemaakt.

Toen ze op het zeilschip waren, pakten ze Sander plotseling en bonden hem vast. De tot slaaf-gemaakte mannen hadden de matrozen reeds stevig vast.

Ook pakten ze de geweren van de matrozen af en gooiden ze in zee.

Sander schreeuwde zo hard als hij kon om zijn matrozen te waarschuwen, maar het was te laat.

De tot slaaf-gemaakte mannen zeilden met het schip naar Guyana.

Na zeven dagen kwamen ze aan in Berbice, een plaats in Guyana. Aan de wal in Berbice stonden veel mensen.

De mannen zwaaiden met hun hoeden en schreeuwden hoeree, hoeree.

Sander wordt vastgepakt en de aankomst in het vrije land Guyana

Philip en de anderen waren vrije mensen geworden. In Berbice vertelde Philip dat hij de slavernij in Suriname niet langer kon verdragen. Zijn meester behandelde de tot slaaf-gemaakten slecht. Philip vertelde ook dat hij eigenlijk heel graag wilde dat zijn vrouw en zijn kinderen en alle andere tot slaaf-gemaakte mensen vrij zouden zijn. Maar het duurde nog dertig lange jaren voordat er in Suriname een eind kwam aan de slavernij. Dat gebeurde pas op 1 juli 1863.

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

buurland
Guyana
Berbice

slavernij
tot slaaf-gemaakt
open zee

schipper
matrozen
zeilschip

VRAGEN:

1. Waarom wilden de on-vrije mensen in Suriname naar Guyana vluchten?
De on-vrije mensen van Suriname wilden naar Guyana vluchten, omdat...
2. Hoe worden de on-vrije mensen ook genoemd?
De on-vrije mensen worden ook ...
3. Hoe heette de kapitein van het schip Clyde?
De kapitein van de Clyde heette ...
4. Vertel wat er op het schip gebeurde.
Het schip voer naar ...
Omdat ...
En toen...
5. Wie had Philip heel graag meegenomen?
Philip had graag...
6. Waarom was Philip maar een beetje blij?
Philip was maar een beetje blij, omdat...
7. In welk jaar kwam er in Suriname een einde aan de slavernij?
In Suriname kwam er in ... een einde aan de slavernij.
Om te spelen:
Kijk naar de tekeningen bij dit verhaal.
Speel het verhaal in een toneelstukje na.

EEN GEWONE JONGEN WORDT EEN UITVINDER

Jan Ernst Matzil werd heel lang geleden geboren.

Ongeveer 170 jaar geleden. Ver van Paramaribo. Op een plantage in Commewijne.

Jan Ernst was heel klein toen hij naar Paramaribo kwam. Als jongen van zes had hij best wel ondeugende streken. Elke dag naar school gaan vond hij niet zo leuk. Het liefst speelde hij de hele dag met blikjes en schroefjes en draadjes. Daarom schreef zijn vader hem af van school.

Hij moest toen in de werkplaats van zijn vader leren om te werken.

In de werkplaats van zijn vader werden er machines van schepen nagekeken.

Jan Ernst werkte negen jaren in de werkplaats en leerde veel van smeden, vijlen en schroeven maken. Ook leerde hij tekeningetjes van machines maken.

Na negen jaren besloot hij op een schip te gaan werken. Hij moest schrobben, poetsen, bezemen en heel wat werk aan boord doen. Maar hij deed goed zijn best en werd al gauw matroos. Na twee jaar ging hij naar Noord-Amerika om daar te wonen. In Noord-Amerika noemde men hem Jan Ernst Matzeliger.

Hij vond werk in een fabriek waar er schoenen werden gemaakt.

Hij moest bij alles een beetje helpen. Elke dag zag hij hoe het werk met de hand gedaan werd.

Jan Ernst begon er over te denken om een machine te bouwen waarmee er schoenzolen vastgemaakt konden worden.

Het vastmaken van schoenzolen noemt men zwikken. In zes maanden tijd bouwde hij van stukjes hout, draad en sigarendozen een houten zwikmachine.

Het duurde nog eens vier jaar en hij had een ijzeren zwikmachine gebouwd.

Vanaf toen gebruikte men in de meeste schoenfabrieken over de hele wereld de zwikmachine die Jan Ernst had uitgevonden.

De arbeiders hoefden niet meer met de hand de schoenen te zwikken, maar het gebeurde met de machine. Natuurlijk is de zwikmachine niet altijd gebleven zoals Jan Ernst die gebouwd had. De machine is er steeds moderner gaan uitzien. Maar het zwikken is hetzelfde gebleven. Een man uit ons land, heeft de zwikmachine uitgevonden.

9

Jan Ernst Matzeliger

10

Een schoenmaker

11

Een zwikmachine

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

uitvinder
lang geleden
plantage

Noord-Amerika
schoenzool
zwikken

modern
zwik-machine

VRAGEN:

1. Hoe heet die jongen uit het verhaal?
De jongen heet...
2. Jan Ernst wilde niet graag naar school. Wat wilde hij wel?
3. Wat voor werk leerde Jan Ernst in de werkplaats van zijn vader?
Jan Ernst leerde
4. Jan Ernst werkte een poos op een schip. Wat moest hij doen aan boord?
5. Waar ging Jan Ernst wonen?
Jan Ernst ging wonen in...
6. Jan Ernst bouwde een machine. Wat kon je met die machine doen?
Met die machine kon ...
Weet je dit ook?
7. Hoe heet de baas op een schip?
8. Hoe noemen we de arbeiders op een schip?

EEN MEVROUW MET EEN GOUDEN HART

Dr. Sophie Redmond

Er was een tijd toen kinderen nooit mochten tegenspreken. Ze moesten altijd doen wat de grote mensen wilden. Deed je dat niet dan maakte je kans op een stevige draai om je oren.

Lang geleden was er een meisje dat toch durfde tegen haar vader en moeder te zeggen wat zij wilde worden als ze groot geworden was. Ook wilde zij niet naar piano-les maar zij wilde viool leren spelen.

“Goed” zeiden haar ouders, “als je dat echt wil, dan mag dat als je maar je best doet.”

Dat meisje heette Sophie Redmond. Zij wilde dokter worden. In de tijd toen Sophie leefde was het heel moeilijk voor personen die niet zoveel geld hadden om voor dokter te studeren. Ook als je een donkere huidskleur had was het niet gemakkelijk om op een hogeschool te komen.

Sophie werd wel op een hogeschool ingeschreven en heeft heel hard geleerd. In 1935 was ze dokter Sophie Redmond. Zij had een eigen po-li-kli-niek en veel zieke mensen gingen naar haar toe. Maar zij ging ook op de fiets bij de mensen thuis, op zieken-bezoek.

Soms konden de mensen haar niet betalen. Ze hadden het geld niet.

Geen probleem; dokter Sophie Redmond onderzocht ze gratis.

Weet je wat de dokter ook deed: ze leerde aan kinderen en grote mensen om veel groenten en vruchten te eten.

De kinderen; jongens en meisjes bij haar in de buurt mochten bij haar thuis komen. Zij moesten dan elk een verhaal uit een boek lezen.

Dokter Sophie Redmond is gestorven in 1955 toen zij 48 jaar oud was.

Zij heeft als dokter hard gewerkt en veel mensen hielden van haar.

Een deel van de dokter Sophie Redmondstraat in Paramaribo.
De straat heeft de naam van dokter Sophie Redmond

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

tegenspreken
piano
viool

studeren
groenten en fruit
gratis

dokter
po-li-kli-niek
zieken-bezoek

VRAGEN:

1. Deze les gaat over:
 - een jongen
 - een man
 - een meisje
 - een vrouw

2. Wat wilde Sophie worden als zij groot was geworden?
Sophie wilde ... worden als ze groot was geworden.

3. Wat wil jij worden als jij groot bent?
Ik heet ... en ik wil ... worden als ik groot ben.
4. Welk muziek-instrument speelde Sophie graag?
Sophie speelde graag ...
5. Welk muziek-instrument speelde Sophie niet graag?
Sophie speelde niet graag ...
6. Mensen die ziek zijn gaan naar de ...
7. Welke groenten ken je?
Ik ken: ...
8. Welke vruchten ken je?
Ik ken: ...
9. Waarom is het eten van groenten en vruchten goed?
Het eten van groenten en vruchten is goed omdat ...
Weet je dit ook?
10. In welk jaar is Sophie geboren?
11. Een mevrouw met een gouden hart: wat wil dat zeggen?

MATA GAURI

Het meisje Gauri Sewbalak werd in 1863 in een heel ver land geboren. Dat land heet nu India. Gauri woonde in een dorpje. Ze hielp haar moeder om het werk in huis te doen. Ook moest ze flink helpen op het land. Ze moest rijst en groenten helpen planten en op de koeien passen. De ouders van Gauri hadden maar een klein stuk grond. Toen Gauri oud genoeg was, trouwde zij met Brahma Tewari en ze ging met haar man in een ander dorp wonen. In dat dorp was het niet veel anders. Zij en Brahma moesten hard werken voor een baas, want ze hadden geen eigen grond.

Op een dag kwam een meneer, die mooie kleren aan had in het dorp. Hij vertelde aan de mensen dat er in een ander land veel werk was. Als je daar hard genoeg werkte, kon je veel geld verdienen. Gauri en Brahma besloten naar dat andere land te gaan. Ze zouden emigreren. Er gingen nog meer mensen mee. De reis met een zeilschip duurde drie maanden. Na de lange zeereis kwamen ze in dat andere land aan. Dat land was Suriname. In Suriname werkten Gauri en Brahma 6 jaren op een suikerplantage in Commewijne. Na 6 jaren kregen ze een stuk grond. Ze begonnen toen voor zichzelf te planten. Ze hebben jaren lang rijst, groenten, peper, pompoen en oerdie geplant. Wat ze zelf niet gebruikten, verkochten ze. De centjes hebben ze jaren gespaard. Gauri verhuisde na 31 jaren met haar familie uit Commewijne. Brahma was intussen overleden.

Ze ging aan de Kwattaweg wonen in de buurt van Paramaribo. Daar kocht Gauri een heel groot stuk grond. Ze bleef planten, had wel vijftig koeien en ook veel vruchtbomen. In de buurt kende iedereen haar, vooral de kinderen. Gauri vertelde hen graag over vroeger. De kinderen noemden haar Mata. Mata betekent moeder. Mata stuurde geld naar India om in haar dorp een school te bouwen.

Mata Gauri is heel oud geworden

Toen Mata honderd jaar oud werd, gaf zij aan een vereniging een stuk grond. De vereniging moest beloven dat zij daar een gebouw zouden opzetten. In dat gebouw zou iedereen mogen komen, om toneel te spelen of om Hindi lessen te volgen.

Dat gebouw is echt gemaakt. Het gebouw heet nu Mata Gauri. Mata Gauri stierf toen ze honderd en vier jaar oud was.

Dit gebouw heet Mata Gauri en staat aan de Kwattaweg in Paramaribo

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

dorpje
India
emigreren

Commewijne
oerdie
sparen

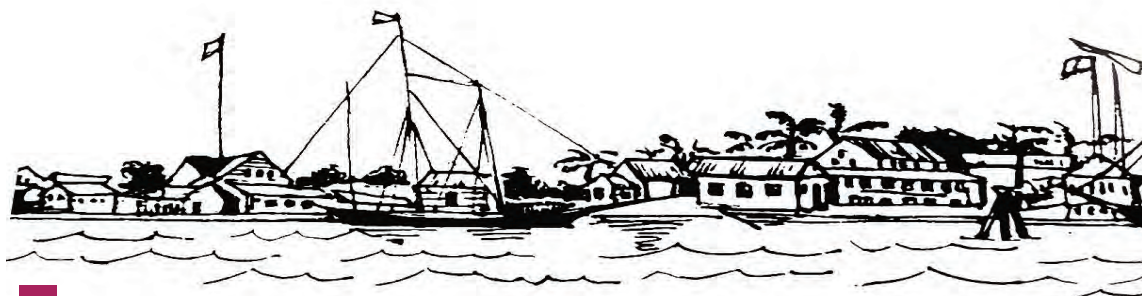
vereniging
toneel
Hindi

VRAGEN:

1. In welk land werd Gauri geboren?
Gauri werd geboren in ...
2. Verhuizen naar een ander land heet ...
3. Hoe lang duurde hun reis naar Suriname?
Hun reis duurde ... maanden.
4. Waar hebben Gauri en Brahma eerst gewerkt?
5. Waar verhuisden Gauri en haar familie later naar toe?
Ze verhuisden naar ...
6. Waarom kwamen er graag kinderen op het erf van Mata Gauri?
Weet je dit ook?
7. Gauri gaf een groot perceel weg.
Aan wie had ze het perceel gegeven?
8. Wat moest op het perceel gebeuren?
Op het perceel moest ...

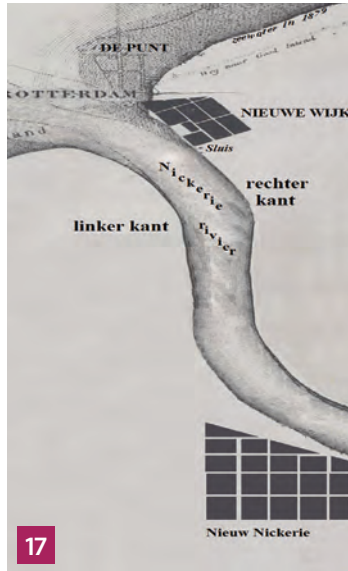
EEN VERDRONKEN STAD, EEN NIEUWE STAD

Wat een vreemde titel, denk je dan. Een stad kan toch niet verdrinken?
Ho, ho, wacht maar even. Als je doorleest zul je het anders zien.
Dit verhaal gaat over een stadje dat dicht bij de zee was gebouwd.
Het zeewater spoelde elke keer een stuk land weg. Het leek erop dat de zee elke keer een stuk land afbeet.
Na jaren had de zee zoveel land weggespoeld dat het water heel dichtbij de huizen van de mensen kwam. De mensen werden vreselijk bang.
Ze moesten toen verhuizen en gingen verder van de zee wonen.
Hun stadje is daarna langzaam helemaal onder water geraakt.
Helemaal verdronken! Het stadje lag aan de rechterkant van de Nickerierivier en heette "De Punt".
De mensen noemden hun nieuwe woonplaats Nieuw-Rotterdam.
Nieuw-Rotterdam bleef maar dertig jaar bestaan, toen moesten de mensen weer verhuizen.
Weet je waarom? Omdat het zeewater weer tot op de erven kwam.
De mensen gingen een beetje verderop wonen en noemden de nieuwe plaats

16

Zo zag Nieuw Rotterdam eruit in ± 1855

Verhuizing van de rechter- naar de linkerkant van de Nickerierivier

“De Nieuwe Wijk”. Ze bouwden sluizen, om het water te regelen.

Na achttien jaren moesten ze wéér verhuizen. Om er zeker van te zijn dat de nieuwe stad en de inwoners niet nóg een keer moesten verhuizen, besloten de mensen aan de andere kant van de rivier te gaan wonen. Ze verhuisden van de rechter- naar de linkerkant van de Nickerierivier. Er werd een nieuwe stad gesticht in 1879. Die nieuwe stad heet nu Nieuw- Nickerie.

Om Nieuw-Nickerie te beschermen tegen het zeewater is er een dijk gebouwd: de Zeedijk. Op de dijk kun je een wandeling maken. Maar denk eraan, niet te dicht bij de rand komen.

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

stadje
zeewater
wegspoelen

linkerkant
rechterkant

sluis
sluizen
Zeedijk

VRAGEN:

1. Wat kan er gebeuren als een stad te dicht bij zee gebouwd is?
2. Waarom moesten de mensen van het stadje "De Punt" verhuizen?
De mensen moesten verhuizen omdat...
3. Toen "De Punt" verdronken was, werd een nieuwe stad gesticht.
De nieuwe stad heette ...
4. Hoeveel jaren bleef Nieuw Rotterdam bestaan? Welk antwoord is goed?
Nieuw Rotterdam bleef:
a. 20 jaar bestaan c. 50 jaar bestaan
b. 30 jaar bestaan d. 100 jaar bestaan
5. Uit Nieuw Rotterdam verhuisde de bevolking naar ...?
Weet je dit ook?
6. Aan welke kant van de Nickerierivier ligt Nieuw-Nickerie?
Nieuw-Nickerie ligt aan de ... van de Nickerierivier.
7. Hoe kun je een stad die dicht bij zee is gebouwd, beschermen tegen het zeewater?

MET DE KOTTER NAAR PARAMARIBO

Heel vroeger reisden de mensen in ons land met een koets, een ezelkar of gewoon lopend. Naar sommige plaatsen gingen ze met een treintje. Men reisde ook veel met de boot. In het begin met een roeiboot. In sommige gevallen reisde men met een zeilboot. Een bepaalde soort zeilboot was de kotter.

Deze kotters voeren vroeger veel van Paramaribo naar Coronie. Er bestond toen geen weg tussen Paramaribo en Coronie. Daarom ging men over zee van Paramaribo naar Coronie en omgekeerd.

De Alfons was zo een kotter. Deze zeilboot was heel groot en had 3 zeilen. En een vracht dat de Alfons kon vervoeren ...!

Veel kokosnoten, vele liters kokosolie en een heleboel honing. En ook nog varkens en kippen, bananen, manja's, granaatappels en passagiers konden mee.

Zeventig jaar geleden, in de maand augustus, was Simon, een jongen van 10 jaar, passagier op de Alfons. Simon woonde in Coronie. Hij had goed zijn best gedaan op school daarom kreeg hij als cadeau een reis naar Paramaribo. De hele nacht vóór de reis kon Simon niet slapen. Toen zijn moeder hem om 4 uur in de ochtend riep om op te staan, hoefde hij zijn ogen niet uit te wrijven. Hij was klaarwakker. In een wip had hij zich gebaad en aangekleed. Hij kreeg gekookte bananen en zoute vis mee voor de reis. Hij kreeg ook beschuit mee, een blikje met suiker om suikerwater te maken en een hangmat. Zijn vader bracht hem aan boord en vroeg de kapitein van de kotter om op Simon te letten.

De reis begon. Vanuit Totness voeren ze door een kanaal in de richting van de zee. Af en toe hoorde je de stem van de kapitein die iets naar de matrozen riep. De zon kwam net op toen ze de zee bereikten. De kapitein besloot een flink stuk de zee op te varen. Ze konden niet te dicht bij het land varen, anders zouden ze in de modder terechtkomen. Aan boord knorden de varkens, legde een kip zelfs een ei en babbelden de passagiers.

Simon keek zijn ogen uit naar wat de kapitein allemaal deed.
De kotter voer de hele dag; soms snel, soms langzamer. Na twee dagen kwam de Alfons bij de steiger van Paramaribo aan. Het was nog donker.
De knieën van Simon waren wat stijf van het lange reizen. Maar daar dacht hij niet aan. Hij was blij dat hij in Paramaribo was en dat hij heel snel zijn neefjes zou zien.

18 - 21 - Op verschillende manieren kunnen mensen van de ene naar de andere plaats gaan

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

zeilboot
kotter
Coronie

passagier
kapitein
Totness

matrozen
aan boord
steiger

Een kotter

Bij de platte brug meerden vroeger de kotters uit Coronie aan.

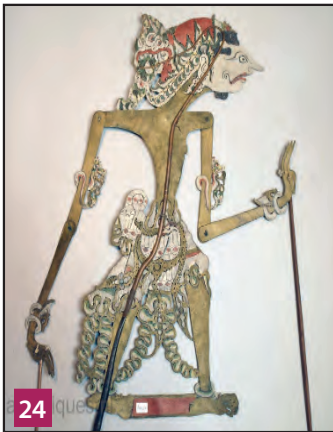

Zo ziet de platte brug er nu uit (2018)

VRAGEN:

1. Hoe reisde men vroeger van Paramaribo naar Coronie of omgekeerd?
Vroeger reisde men van Paramaribo naar Coronie met...
Vroeger reisde men van Coronie naar Paramaribo met...
2. Waarom reisde men op die manier?
Men reisde op die manier omdat...
3. In hoeveel dagen tijd reisde Simon van Coronie naar Paramaribo?
Simon reisde van Coronie naar Paramaribo in ... dagen.
4. In hoeveel tijd reist men tegenwoordig van Coronie naar Paramaribo?
Tegenwoordig reist men in ... dagen/uren van Coronie naar Paramaribo.
Kun je dit ook?
5. Kijk naar de foto's. Vertel op welke manier de mensen van de ene plaats naar de andere gaan.
6. Heb jij ook wel eens een reisje gemaakt met de boot?
Vertel daar wat over.
Heb je gereisd met een korjaal?
Maak een mooie tekening daarover.

PAK SALEH LAAT DE POPPEN BEWEGEN

Wa-jang pop

In een kamer van het huis van de familie Saleh hoor je klop, dan is het even stil. Dan begint het weer. Kom je in de kamer dan ontmoet je pak Saleh. Meneer Saleh zit achter een werkbank. Op zijn werkbank liggen veel gereedschappen. Hamers en beitel en potjes met verf. Pak Saleh is bezig uit een stuk leer, een figuur, een pop te snijden. Als hij daarmee klaar is wordt de pop met mooie kleuren geverfd. De pop is een wa-jang pop geworden.

Pak Saleh maakt niet 1 wa-jang pop, maar 1, 2, 3, 4, wel 20 wa-jang poppen. Met deze wa-jang poppen zal pak Saleh een wa-jang ku-lit voorstelling geven. In de zaal van het buurthuis is een podium gebouwd. Er hangt ook een doek.

Op de middag van de voorstelling komen veel kinderen kijken. Ook grote mensen zijn meegekomen. Wanneer de voorstelling begint is de zaal donker. Achter het doek op het podium, zit pak Saleh. Hij zal de wa-jang poppen laten bewegen. Pak Saleh vertelt daarbij een verhaal en zingt ook een lied.

Het verhaal gaat over bomen planten. Er worden heel veel bomen omgehakt zingt pak Saleh. Zo kan het niet doorgaan. Anders wordt alles zo kaal en leeg. Daarom laat pak Saleh met het poppenspel aan iedereen in de zaal zien en horen, dat het goed is om bomen te planten.

Wa-jang voorstelling

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

werkbank
gereedschap

figuur
wa-jang pop
voorstelling

donker
wa-jang ku-lit
poppen-spel

VRAGEN:

1. Pak, betekent meneer. Welke taal is dat?
 - a. Hindi
 - b. Javaans
 - c. Nederlands
 - d. Sranan
2. Wat is de meneer Saleh aan het doen?
Meneer Saleh is ...
3. Werkt meneer Saleh in een fabriek?
4. Waar werkt meneer Saleh dan wel?
Meneer Saleh werkt ...
5. Waarvan is de wa-jang pop in de les gemaakt?
De wa-jang pop in de les is van ... gemaakt.
6. Wat doet meneer Saleh met de wa-jang poppen?
Meneer Saleh ...
7. Waar wordt de wa-jang ku-lit in deze les gehouden?
De wa-jang ku-lit in deze les wordt gehouden ...
8. Welk verhaal speelt en zingt de poppenspeler?
Het verhaal gaat over ...
Weet je dit ook?
9. Als kinderen of grote mensen een verhaal spelen, noemen wij dat...?
10. Sommige bomen geven vruchten. In de bomen leven soms ook dieren.
Wat gebeurt er als bomen worden omgehakt?

WAS HET VROEGER SAAI?

Tegenwoordig kunnen kinderen als ze vrij zijn voetballen, fietsen, zwemmen, rijden op een skate-board, naar de televisie kijken of naar de radio luisteren, videospelletjes doen, met de tablet en smartphone bezig zijn en nog veel meer.

Vroeger was er geen radio, geen televisie en ook geen computer. Dan moet het wel saai zijn geweest, denken jullie bij jezelf. Om dat te weten te komen kunnen wij met oudere mensen praten. De oudere mensen zijn vroeger ook kind geweest. En ze kunnen zich zeker wel iets herinneren uit de tijd toen zij klein waren.

Om te vertellen over de spelletjes die zij gespeeld heeft toen zij klein was, heeft de juf Oma Didi gevraagd om in de klas te vertellen. Oma Didi woont in de straat van de school. Ze is bijna tachtig jaar oud. Maar ze is nog erg fit. Zij verkoopt heel wat lekkernijen voor het raam van haar huis.

Daarom kennen de meeste kinderen haar.

Oma Didi zit voor de klas en vertelt:

“Vroeger toen ik zo klein was als jullie moest ik ook in het huis helpen. Ik moest veel koper poetsen. Dat was op zaterdag. Er was weinig verkeer; nauwelijks auto's en bromfietsen. 's Middags als ik mijn huiswerk af had, mocht ik met de buurtkinderen spelen. Wij speelden het liefst batembal op straat. Je moest een tennisbal zo ver mogelijk wegslaan en dan heen en weer rennen tussen twee stokken die in de grond gestoken waren. De groep die de meeste keren heen en weer was gerend, had gewonnen.

Wat hadden wij een pret. Ook met het tinkoko of steltlopen. Hoe hoger je van de grond af kon, hoe geweldiger je was. Je moest dan ook hard kunnen lopen en danspasjes kunnen maken met de tinkoko. Spelletjes die jongens erg graag deden, waren knikkeren en hoepelen. Knikkeren deden ze met kleine knikkers of mormo's. Grote knikkers heetten bugru's.

Er werd een gaatje in de grond gemaakt en met een plat steentje of een rondje van lood moest je een knikker in het gat krijgen. Hoepelen deden ze met een oude fietswiel. Met een stokje werd dat wiel bestuurd. Toen je oude auto banden kon krijgen, werden die ook als speelgoed gebruikt.

Met twee stokken moest je dan de band besturen. Je kon ook met je handen er tegen aan duwen. In de opening van de band kon er een jongen kruipen. Met heel kleine kinderen speelden we pingi-pingikasi. Zie je wel dat het vroeger helemaal niet saai was. We hadden heel veel pret!"

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

tegenwoordig
klein
oud

koper poetsen
batembal
steltlopen

lood
saai
pret

26 - 31- Kinderspelletjes

VRAGEN:

1. Hoe kun je iets te weten komen over spelletjes van vroeger?
Om iets te weten te komen over spelletjes van vroeger kun je ...
2. Wie is in de derde klas op bezoek?
3. Hoe komt het dat bijna alle kinderen Oma Didi kennen?
Bijna alle kinderen kennen haar want ...
4. Welk balspel speelden de kinderen vroeger erg graag en veel?
De kinderen speelden vroeger graag ...
5. Steltlopen noemde men in het Sranan ...
6. Welke andere spelen deden de kinderen nog in hun vrije tijd?
Noem er drie.
7. Welk spelletje deed je met de heel kleine kinderen?
Met de heel kleine kinderen deed je het spelletje ...
Weet je dit ook?
8. Vertel van elke foto, welk spelletje er wordt gespeeld.

Een bekend kinderspelletje is pingi pingi kasi

32

NAAR HET MUSEUM

Die klas van juf Sonja is altijd zo gezellig bezig. Ze doen rekenen, taal, tekenen, ze gaan naar de schoolbibliotheek, werken in de schooltuin en doen nog veel meer. Vandaag gaan de kinderen op stap. Ze gaan naar het museum. Een museum? Wat is dat?

Een museum is een gebouw waar je belangrijke en waardevolle voorwerpen kunt zien die mensen vroeger hebben gebruikt.

Door al die dingen bij elkaar te zetten kun je zien hoe de mensen vroeger leefden.

In een museum kun je ook dingen uit onze tijd zien. Er zijn soms tentoonstellingen waar je bijvoorbeeld schilderijen kunt zien.

Het gebouw van het Surinaams museum aan de Commewijnestraat te Zorg en hoop

In sommige musea is er ook een bibliotheek. De boeken in zo een bibliotheek vind je bijna nergens anders. Daarom mag je ze niet naar huis meenemen. De mensen die uit die boeken studeren moeten heel voorzichtig met ze omgaan.

De leerlingen gaan naar het museum want er is een tentoonstelling over de Inheemsen van Suriname.

In het museum geeft een gids een rondleiding door het gebouw.
Zij vertelt over de dingen die er te zien zijn. Zelf mogen de kinderen net zoveel vragen stellen als ze maar willen. Maar ze mogen niets aanraken.
Na een uur is het bezoek aan het museum afgelopen. Van de gids krijgt elk kind een leuk prentje met een Inheemse tekening.
Als de gids vraagt of ze nog een keer naar het museum zouden willen komen, roepen alle kinderen van de klas luid: "Jaaa!"

34

Een verzameling van grote en kleine kruiken

Niet in elke plaats of elk dorp is er een museum. Maar dat wil niet zeggen dat zo een plaats of dorp geen dingen van vroeger heeft. Er staan daar zeker oude huizen en misschien hebben de mensen oude voorwerpen in hun huizen.
Wat de mensen in zo een plaats of dorp kunnen doen?
Ze kunnen veel van de waardevolle dingen van vroeger verzamelen en een museum oprichten!

WOORDJES OM TE ONTHOUDEN:

museum
musea
belangrijk

waardevol
Inheemsen
schilderij

tentoonstelling
rondleiden
gids

VRAGEN:

1. Wat kun je zoal in een museum zien?
In een museum kun je ...
2. Waarom mag je de boeken uit de bibliotheek van het museum niet naar huis meenemen?
3. Vertel met eigen woorden wat rondleiden betekent?
Rondleiden betekent ...
4. Hoe heet iemand die mensen rondleidt?
Zo iemand heet ...
5. Waarom wil de derde klas graag nog eens naar het museum?
De derde klas wil graag nog eens naar het museum, want ...
Let op: één museum - twee musea.
Weet je dit ook?
6. Wat kunnen mensen alvast doen als ze van plan zijn om in eigen plaats of dorp een museum op te richten?
7. Vertel aan de klas als jij ook dingen verzamelt en wat je verzamelt.

